

YOSH MAKTAB O'QUVCHILARINING IJTIMOIIY PERSEPTIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA OTA-ONALARNING O'RNI

Shuxratjonova Rixsinisaxon Nasrulla qizi

Oqilova Zuhra Ikromjon qizi

Namangan davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ijtimoiy in'ikosning ifodalanishini shaxslararo kontekstda ijtimoiy ob'ektlarning o'zaro ta'sirining murakkab mexanizmi bilan taqqoslash mumkin va yosh xususiyatlari, idrok effektlari, o'tmish tajribasi va shaxsiy xususiyatlar kabi ko'plab omillar va xususiyatlarga bog'liq. "Ijtimoiy idrok" atamasiga ta'rif berishda J. Bryuner ta'rifidan foydalanamiz, unda ijtimoiy idrok insonning o'zini, boshqa odamlarni va tevarak-atrofdagi olamdagi ijtimoiy hodisalarni obrazli idrok etishidir. Tasvir hissiyotlar (sezgilar, hislar, g'oyalar) darajasida va tafakkur darajasida (tushunchalar, hukmlar, xulosalar) mavjud.

АННОТАЦИЯ: Представление социальной перцепции можно сравнить со сложным механизмом взаимодействия социальных объектов в межличностном контексте и зависит от многих факторов и характеристик, таких как возрастные особенности, эффекты восприятия, прошлый опыт и личностные свойства. В дальнейшей работе при определении термина «социальная перцепция» мы будем использовать определение Дж. Брунера, которое гласит, что социальная перцепция – это образное восприятие человеком себя, других людей и социальных явлений окружающего мира. Образ существует на уровне чувств (ощущения, восприятия, представления) и на уровне мышления (понятия, суждения, умозаключения).

ABSTRACT: The representation of social perception can be compared to a complex mechanism of interaction of social objects in an interpersonal context and depends on many factors and characteristics, such as age characteristics, perception effects, past experience and personality traits. In further work, when defining the term "social perception", we will use the definition of J. Bruner, which states that social perception is a person's figurative perception of himself, other people and social phenomena of the surrounding world. The image exists at the level of feelings (sensations, perceptions, ideas) and at the level of thinking (concepts, judgments, conclusions).

Kalit so'zlar: maktab o'quvchisi, ijtimoiy idrok, ota-ona, pedagog-psixolog.

Ключевые слова: младший школьник, социальная перцепция, родители, педагог-психолог.

Keywords: junior schoolchild, social perception, parents, teacher-psychologist.

“Bizni hamisha o‘ylantirib keladigan yana bir muhim masala – bu yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, bir so‘z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog‘liq. Bugun zamon shiddat bilan o‘zgaryapti. Bu o‘zgarishlarni hammadan ham ko‘proq his etadigan kim – yoshlar. Mayli, yoshlar o‘z davrining talablari bilan uyg‘un bo‘lsin. Lekin ayni paytda o‘zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug‘ zotlarning avlodimiz, degan da‘vat ularning qalbida doimo aks-sado berib, o‘zligiga sodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz? Tarbiya, tarbiya va faqat tarbiya hisobidan.”

Sh.Mirziyoyev

Jamiyatdagi munosabatlar har bir inson hayotining ajralmas qismidir. Tug‘ilgandan keyingi dastlabki kunlardan boshlab bola odamlar bilan muloqot qilish tajribasini avvalo, oila a‘zolaridan oladi va u o‘sib ulg‘aygan sari odamlarning soni, ularning yoshi va ijtimoiylashuv darajasi ortadi. Shu bilan birga, shaxsning uyg‘un rivojlanishining sharti sifatida guruhdagi bolaning munosabatlarini optimallashtirish zarurati bugungi kunda ortib bormoqda.

Har bir bolaning hayotida oila katta rol o‘ynaydi. Bola uchun hayotning birinchi kunlaridanoq bu iliqlik, sevgi, g‘amxo‘rlik va uyg‘unlik manbai. Aynan oilaning ichki muhiti bolaning jamiyatdagi xulq-atvori va tengdoshlari bilan munosabatlariga ta‘sir qiladi, bolaning shaxsiyatiga ham salbiy, ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Oila bolaga uning shaxsiyatini shakllantirish uchun maqbul imkoniyatlar yaratadi, imkoniyatlarni kengaytiradi, jamiyat hayotiga moslashadi.

Boshlang‘ich maktab yoshidagi bolaning hayotida kattalar katta rol o‘ynaydi. Ya‘ni ular asosan ota-onalar va o‘qituvchilardir. Ular hayotiy qarashlarni, shu jumladan tengdoshlarning shaxsiyatini shakllantirishga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Bu yoshda tengdoshlar bilan birinchi ongli munosabatlar paydo bo‘ladi, ular yildan-yilga murakkablashadi va barqaror xarakterga ega bo‘ladi.

Bodalev. A.A bolaning ijtimoiy idrokini rivojlantirishda kattalar muhim rol o‘ynaydi, deb yozgan. Bolalar faoliyatini, ularning muloqotini, badiiy asarlarni idrok etishini nazorat qilish jarayonida kattalar (ota-onalar, o‘qituvchi) o‘quvchining xatti-harakatlarining turli tomonlariga, uning tashqi ko‘rinishiga, shaxsiy, intellektual irodaviy fazilatlarining namoyon bo‘lishiga e‘tibor beradi. Ularni baholash va tuzatish orqali kattalar nafaqat bolalarga atrofdagi odamlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi, balki ularning odamlarga bo‘lgan "qarashlari", "standartlar" ni shakllantiradi, va ular orqali bolalar o‘zlarining xatti-harakatlarini "sinashadi" va "o‘lchashadi". O‘rtoqlarining xatti-harakati shu qatorda kattalarning xulq-atvori va tashqi ko‘rinishi,

ularning shaxsiy mikro muhitida mavjud bo'lgan munosabatlari bolalar uchun juda muhimdir [3].

Eng kichik talabani og'zaki bo'lmagan xatti-harakati nafaqat insonning tashqi faoliyati va uning hissiy holati, balki uning fazilatlari, ijtimoiy-psixologik xususiyatlari haqida ham ma'lumot beradi. Dontsov A.I., Emelyanova T.P. boshlang'ich maktab yoshida shaxsni qayta yo'naltirish idrok etilayotgan shaxsning psixologik xususiyatlarini uning ijtimoiy-psixologik xususiyatlariga, uning boshqa odamlar bilan muloqot va o'zaro munosabat sub'ekti sifatidagi xususiyatlariga tahlil qilishdan boshlanadi.[4]

Xususan, Boshlang'ich ta'limning davlat standartlarida, ta'limning asosiy dasturini o'zlashtirishning ijobiy natijalari sifatida "nizolar va munozarali vaziyatlardan chiqish yo'llarini topish turli ijtimoiy vaziyatlarda kattalar va tengdoshlar bilan hamkorlik qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun" qo'l keladi deb aniqlangan.

"O'zaro ta'sir" tushunchasi nimani anglatadi va oilalar bilan ishlashda boshlang'ich sinf o'qituvchilari tomonidan qanday o'zaro ta'sir turlari amalga oshirilishi kerak? Keng ma'noda o'zaro ta'sirni – "ob'ektlarning (sub'ektlarning) bir-biriga uzluksiz yoki bilvosita munosabati, ularning o'zaro bog'liqligi va shartlilikini keltirib chiqaradigan jarayon" deb tushunish mumkin, chunki boshqa va qarama-qarshi tomonning bir vaqtning o'zida teskari ta'siri natijasida o'zaro ta'sir qiluvchi tomonlarning har biri o'zaro ta'sirning sababi sifatida harakat qiladi".[2]

O'qituvchi va oilaning o'zaro munosabati har bir kichik maktab o'quvchisining hayotida katta rol o'ynaydi. Aynan o'zaro munosabatlarda eng muhim funktsiyalar va vazifalar tug'iladi. Biz ota-onalarga bolalarni tarbiyalashda yordam berishimiz, ta'lim va tarbiya jarayonida oilalarni qo'llab-quvvatlashimiz, o'qituvchi va oila o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning an'anaviy va noan'anaviy shakllarini o'rganib chiqishimiz bugungi kundagi asosiy vazifamizdir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Андреева Г. М. Социальная психология [Текст] : учебник. Место межличностного восприятия в системе перцептивных процессов и особенности его содержания / Г. М. Андреева. – Москва : 2003. – 229 с.
2. Белинская Е. П., Бронин И. Д. Проблема точности межличностного восприятия: современные концептуальные модели и эмпирические исследования [Текст] / Е. П. Белинская, И. Д. Бронин. // Вестник Кемеровского государственного университета. – 2015. – № 1(61). – С. 109–114.
3. Бодалев А. А., Шорохова Е. В. Психологические проблемы формирования нового человека [Текст] / Психологический журнал. – 1983. – № 6. С. 18–29.

4. Haydarjon J. SHAXS IJTIMOYIY XIMOYASIZLIGINIOGISHGAN XULQ ATVORGA TASIRINI IJTIMOYIY PSIXOANALITIK MEKANIZMLARI //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 9-12.
5. Курбанова З. Касбий аутоидентификация шаклланишининг босқичлари //Oriental Art and Culture. – 2020. – №. II. – С. 175-179.
6. Qizi, Turgunpolatova Musharraf Husniddin. "Psychological factors of aggressive behavior in teenagers." (2021).
7. Mirvaliyeva M. OILADAGI SHAXSLARARO MUNOSABATLARDA SHAXS AGRESSIVLIGI MUAMMOSI //“SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM”. – 2022.